Raadsvergadering d.d. 30 mei 2024

Zaaknummer	Z-23-457357
Documentnummer	DOC-24-823272
Onderwerp	Kerkenvisie Gemeente Medemblik
Agendapunt	
Portefeuillehouder(s)	Jeroen Broeders

Besluit

De raad van de gemeente Medemblik,

gelezen het bijbehorend voorstel van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Medemblik d.d. 23 april 2024.

gelet op de decentralisatie-uitkering van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen in het kader van het Programma Toekomst Religieus Erfgoed van de Rijksdienst Cultureel Erfgoed voor het opstellen van een integrale kerkenvisie.

Overwegende dat;
De Kerkenvisie gemeente Medemblik een kaderstellende en richtinggevende visie is voor de toekomst van het religieus erfgoed van de gemeente.

b e s l u i t

1. De Kerkenvisie Gemeente Medemblik vast te stellen

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van de raad van de gemeente Medemblik, gehouden op 30 mei 2024

De griffier, De voorzitter,

Voorstel van het college d.d. 23 april 2024

Ter besluitvorming

Onderwerp

Kerkenvisie Gemeente Medemblik

Aanleiding

Dit is de eerste kerkenvisie van de gemeente Medemblik. Deze kerkenvisie is een gemeentelijke visie op de toekomst van religieus erfgoed én het is de slotsom van wat de eigenaren de gemeente meegegeven hebben. Het raakt alle kerkgebouwen op grondgebied van de gemeente, gebouwd als gebedshuis, zowel monumentaal als niet-monumentaal. Met deze kerkenvisie kan de gemeente anticiperen op de noodgedwongen sluiting van kerkgebouwen door onder andere de terugloop van het kerkbezoek, oplopende kosten in onderhoud en de ontwikkelingen rondom de energiecrisis. Maar zich ook inzetten om de kerkgebouwen van waarde te behouden, door ze van betekenis te laten zijn in de samenleving. De betrokkenheid bij kerkgebouwen is groot. Vaak zijn ze het middelpunt van een dorp of wijk.

Vanuit het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen is vanaf 2019 t/m 2021 een budget beschikbaar gesteld om een integrale kerkenvisie te ontwikkelen met als doel het behoud van (rijks-)monumentale kerkgebouwen. Voor een kerkenvisie wordt het totale kerkenbestand van het gemeentelijk grondgebied in kaart gebracht, brengen we van betrokken partijen de verschillende belangen in beeld, verkennen we de toekomstplannen en mogelijkheden van de gebouwen en maken we principeafspraken en/of keuzes over de toekomst. Bij het maken van keuzes over de (nieuwe) bestemming van de kerkgebouwen in een gemeente kunnen verschillende vormen denkbaar zijn, bijvoorbeeld: religieus gebruik, herbestemming of een gecombineerd gebruik.
Uiteindelijk bepalen de (markt)ontwikkelingen of de gemaakte keuzes daadwerkelijk definitief worden. Vooraf is moeilijk te voorspellen waar initiatiefnemers en marktpartijen voor open staan. Juist om hen zekerheid te kunnen bieden is het van belang om duidelijkheid te geven over (on)mogelijkheden en een helder kader te bieden.

In 2020 heeft het college besloten om de decentralisatie-uitkering aan te vragen bij de Rijksdienst Cultureel Erfgoed (RCE). In 2021 is een uitkering van € 50.000 toegekend op basis van de 36 kerkgebouwen in de gemeente Medemblik. De opdracht voor het opstellen van de kerkenvisie is verleend aan MOOI Noord-Holland en in december 2022 is hiermee gestart. Tijden de onderzoeksfase zijn gesprekken op locatie met de kerkbesturen en eigenaren gevoerd. Als eigenaar van kerktorens heeft de gemeente zelf ook een gesprek gevoerd. In totaal is met 25 van de 36 een gesprek gevoerd op locatie. In de bijlage staat een overzicht van alle kerkgebouwen (bijlage 2.).

Voorstel

1. De Kerkenvisie Gemeente Medemblik vast te stellen

Beoogd resultaat

In Medemblik hechten wij waarde aan elke vorm van betrokkenheid van haar inwoners, ondernemers en samenwerkingspartners en ondersteunen wij daar waar mogelijk initiatieven die passend zijn bij onze doelstellingen. De gemeente staat niet per se aan de lat en heeft niet de capaciteit en middelen heeft om overal zelf proactief mee aan de slag te gaan. We faciliteren andere partijen door in gesprek te gaan, mee te denken en partijen met elkaar in verbinding te brengen.

Argumenten

1.1 *Hiermee laten we zien dat we uitvoering geven aan de Kerkenvisie Gemeente Medemblik en daarmee strategie ontwikkelen om te anticiperen op de leegloop en het behoud van belangrijke kerkgebouwen.*
Door ontkerkelijking is de toekomst van de kerk als gebedshuis onzeker. De betrokkenheid bij kerkgebouwen is groot. Daarom brengen we in kaart van welke kerken de toekomst onzeker is en hoe de gemeente de eigenaren en andere partijen kan helpen bij het in stand houden van de kerken die van waarde zijn.

1.2 *Hiermee laten we zien dat de aangevraagde uitkering bij de Rijkdienst Cultureel Erfgoed (RCE) is besteed aan de opstelling van de Kerkenvisie Gemeente Medemblik.*
Vanuit het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen is vanaf 2019 t/m 2021 een budget beschikbaar gesteld om een integrale kerkenvisie te ontwikkelen. In 2020 heeft het college besloten hier aanspraak op te maken.

1.3 *Kerkeigenaren en -besturen hebben actiefdeelgenomen aan de onderzoeksfase.*
Tijdens deze fase zijn gesprekken gevoerd met de kerkeigenaren en -besturen en heeft de gemeente als eigenaar ook deelgenomen. Er is een bijeenkomst georganiseerd met de kerkeigenaren en -besturen waarbij zij geïnformeerd zijn over de resultaten van het onderzoek en de voortgang. Daarnaast is er informatie opgehaald voor de richting van de visie.

1.4 *Hiermee laten we zien dat we onderzoeken hoe de gemeente in de toekomst met haar torens kan omgaan.*
De gemeente heeft een aantal kerktorens in eigendom. Deze kerktorens zijn in de gemeentelijke Nota Vastgoedbeleid 2023 aangeduid als ‘niet-kernportefeuille’, wat inhoudt dat wordt nagedacht over het afstoten van deze kerktorens. Dit is de aanleiding geweest om de torens te inventariseren en te onderzoeken hoe de gemeente in de toekomst met haar torens om kan gaan.

1.5 *Er is in kaart gebracht wat de gemeente kan doen om bij te dragen aan de toekomst van het religieus erfgoed van de gemeente in de vorm van een handelingsperspectief (zie pagina 67 van de kerkenvisie).*

De gebouwen:

<u>Monumentale kerken beschermen:</u>

De gemeente wil sloop van kerken voorkomen en wil aansturen op een zorgvuldige omgang met kerken met een erfgoedwaarde. De gemeente laat daarom kerken onderzoeken op hun monumentale waarden en wijst eventueel kerken aan als ‘karakteristiek pand’ of gemeentelijk monument. De gemeente laat tevens onderzoeken of het nodig is om de omgevingsplanregels voor karakteristieke kerken aan te scherpen zodat zij beter toezien op het behoud van het exterieur.

<u>Waardevolle interieurs en orgels</u>

Naar aanleiding van het onderzoek naar de monumentale waarden van kerken zal de gemeente ook enkele kerkinterieurs laten onderzoeken. Het Catharijneconvent kan hierbij ingeschakeld worden om de cultuurhistorische waarden van deze interieurs in kaart te brengen. Tevens laat de gemeente in kaart brengen wat er nodig is om de waardevolle elementen te behouden en hoe de gemeente daaraan kan bijdragen.

Kerken met de status rijksmonument
De gemeente laat in kaart brengen welke aanvullende omgevingsplanregels er nodig zijn voor rijksmonumentale kerken.

Verduurzaming van kerken
De gemeente onderschrijft het belang van de verduurzaming van kerken. Zij kan ondersteuning bieden door de weg te wijzen naar de mogelijkheden op dit gebied. De gemeente maakt daarom een overzicht van instanties die gespecialiseerd zijn in de verduurzaming van complexe en monumentale gebouwen zoals kerken. Tevens maakt zij een overzicht van subsidiemogelijkheden en fondsen voor de verduurzaming van kerken.

De torens:
Een zorgvuldige omgang met kerktorens
De torens blijven in bezit van de gemeente tot zich een herbestemming voordoet waarmee de erfgoedwaarden, de bouwkundige waarden en de stedenbouwkundige waarden gewaarborgd blijven. Hiermee ziet de gemeente toe op het behoud van de kerktorens en op een zorgvuldig gebruik en goed beheer van torens.

Stedenbouwkundige waarden:
Pionieren met ruimtelijk beleid onder de Omgevingswet
De gemeente start een pilot over het behoud van omgevingswaarden onder de nieuwe instrumenten van de Omgevingswet en stelt het kerkgebouw hierin centraal. Zij laat onderzoek uitvoeren naar de stedenbouwkundige waarden van de kerken, op basis hiervan worden de ruimtelijke kernkwaliteiten van kerken vastgesteld. Vervolgens laat de gemeente onderzoeken hoe zij binnen de instrumenten van de Omgevingswet kan toezien op het behoud van de ruimtelijke waarden van kerken.

Begraafplaatsen en kerkhoven, de parken van de toekomst
De gemeente Medemblik ziet kerkhoven en begraafplaatsen als de parken van de toekomst en wil inzetten op het behoud ervan. De gemeente laat daarom onderzoeken welke begraafplaatsen, kerkhoven en graven erfgoedwaarde hebben en hoe zij kan toezien op het behoud hiervan.

Het gebruik en het sociale belang van kerken:
Hulp en ondersteuning bij herbestemming van kerken
De gemeente zet zich in voor succesvolle herbestemming van kerken door eigenaren te adviseren over de vergunningaanvraag, de verduurzaming van kerken en bijvoorbeeld over erfgoedwaarden. Ook kan de gemeente meedenken over mogelijke nieuwe functies.

Een zorgvuldig herbestemmingsproces voor kerken

De gemeente wil sloop van kerken voorkomen en stuurt aan op een zorgvuldig herbestemmingsproces. Bij de herbestemming van kerken wordt de volgende herbestemmingsladder toegepast, waarbij de openbare functies de voorkeur hebben:

1. *Sociaal-maatschappelijke en openbare functie*
   Functies met een sociaal-maatschappelijk of een openbaar karakter zoals een dorpshuis, bibliotheek, school of zorgcentrum. De gemeente gaat hiermee ruimdenkend en meewerkend om en gelet wordt op een goede spreiding van functies waarbij concurrentie wordt voorkomen.
2. *Semiopenbare functie*
   Na de sociaal-maatschappelijke functie, heeft een semiopenbare functie de voorkeur. Denk aan horeca, of kleinschalige verblijfsgelegenheden zoals logies of winkels. Deze functie kan aanpassingen aan het kerkgebouw vragen, hoewel vaak beperkt in omvang.
3. Semiprivate functie
   Dit is bijvoorbeeld een kantoorruimte of een combinatie van woningbouw met bedrijvigheid. Specifieke bezoekers zijn welkom en vaak vraagt de nieuwe functie geen tot weinig ingrijpende wijziging van het perceel. Mogelijk zijn er aanpassingen aan het kerkgebouw nodig. Hoe ingrijpend die zijn is afhankelijk van de functie(s). Een kantoorruimte vraagt om beperktere aanpassingen dan woningbouw.
4. *Private functie*
   Bij de functie wonen is de kerk is niet meer toegankelijk voor bezoekers. Een transformatie tot woning vraagt ingrijpende aanpassingen aan het gebouw en perceel. Door de monumentale en stedenbouwkundige waarden van een kerk is dit vaak complex. De toekomst van een gebouw is enkel veiliggesteld door gebruik, daarom wil de gemeente herbestemming tot woning niet uitsluiten. Als transformatie naar een publieke functie niet mogelijk is, kan herbestemmen naar wonen worden toegestaan (zie ook: Woonvisie gemeente Medemblik). De gemeente ziet toe op een passende herinrichting, waarbij de monumentale en stedenbouwkundige waarden in acht genomen worden.

Financiën

De kerkenvisie wordt uitgevoerd vanuit de decentralisatie uitkering van het Rijk waar in 2020 door de gemeente aanspraak op is gemaakt. Voor totale traject is een bedrag van € 50.000 beschikbaar gesteld. Hiervan is nog € 10.000 beschikbaar voor vervolgacties komende uit de kerkenvisie.

Uitvoering/evaluatie

In de Kerkenvisie Gemeente Medemblik zijn aanbevelingen voor het handelsperspectief opgenomen. We nemen dit op in de jaarplannen Erfgoed van 2024 en 2025, zodat we op basis van geld, capaciteit en prioriteiten kunnen bepalen wat we wanneer kunnen uitvoeren.

Communicatie

Na vaststelling van de kerkenvisie delen we deze met alle betrokken externe partijen en publiceren we deze op onze website.

Bijlagen

1. Kerkenvisie Gemeente Medemblik (DOC-24-823284)

2. Overzicht kerkgebouwen (DOC-23-709861)

Commissie d.d. 13 mei 2024